

Yhteiskunnallisten yritysten
liiketoimintaedellytysten parantaminen
-koordinaatiohanke

Horisontaaliset periaatteet ohjelmakaudella 2021-2027

27.8.2025

Euroopan unionin
osarahoittama

EU:n yhteisiä toimintaa ohjaavia periaatteita kutsutaan
horisontaalisiksi periaatteiksi.

Ne läpileikkaavat kaikkea EU:ssa: hankkeissa se tarkoittaa, että keskeiset periaatteet on otettava huomioon kaikessa toiminnassa ja niitä pitää noudattaa sekä soveltuvin osin edistää hankkeen toiminnan ajan.

Horisontaaliset periaatteet varmistavat, että hanke toteutetaan **ympäristöystävällisellä tavalla**, **kaikkien sukupuolten näkökulmat huomioidaan** ja kaikilla on taustoistaan tai ominaisuuksistaan riippumatta **yhdenvertaiset mahdollisuudet** liittyä toimintaan, saada tietoa saavutuksista ja hyötyä hankkeen tuloksista.

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)

- Vahvistaa alueiden kilpailukykyä ja elinvoimaa
- Tukee innovaatioita, tutkimusta ja digitalisaatiota
- Edistää vihreää siirtymää ja hiilineutraalisuutta
- Rahoittaa yritysten kehittämistä ja investointeja

Euroopan sosiaalirahasto+ (ESR+)

- Edistää työllisyyttä, osaamista ja osallisuutta
- Tukee yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja hyvinvointia
- Ehkäisee syrjäytymistä ja tukee työelämän kehittämistä
- Rahoittaa koulutusta, palveluja ja kehittämishankkeita

Yhdessä: tavoitteena tasapainoinen alueellinen kehitys, kestävä kasvu ja ihmisten hyvinvointi.

Horisontaaliset periaatteet läpäisevät kaiken toiminnan

Suunnittelu	Toteutus	Arviointi	Juurutus
Tasa-arvo			
Yhdenvertaisuus			
Kestävä kehitys			

9 artikla

Horisontaaliset periaatteet

1. Jäsenvaltiot ja komissio varmistavat, että rahastojen täytäntöönpanossa kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjaa.
2. Jäsenvaltiot ja komissio varmistavat, että miesten ja naisten välinen tasa-arvo, sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja sukupuolinäkökohtien integrointi otetaan huomioon ja niitä edistetään ohjelmien valmistelun, täytäntöönpanon, seurannan, raportoinnin ja arvioinnin kaikissa vaiheissa.
3. Jäsenvaltiot ja komissio toteuttavat tarvittavia toimenpiteitä sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän estämiseksi ohjelmien valmistelun, täytäntöönpanon, seurannan, raportoinnin ja arvioinnin aikana. Erityisesti esteettömyys ja saavutettavuus on otettava huomioon ohjelmien valmistelun ja täytäntöönpanon kaikissa vaiheissa.
4. Rahastojen tavoitteita toteutetaan SEUT 11 artiklassa vahvistettua kestävän kehityksen edistämisen tavoitetta noudattaen ottaen huomioon YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, Pariisin sopimus ja "ei merkittävää haittaa" -periaate.

Rahastojen tavoitteita toteutetaan noudattaen kaikilta osin unionin ympäristösäännöstöä.

Velvoitteet lainsäädännöstä

Sukupuolten tasa-arvo

Tasa-arvolaki, Suomen perustuslaki

Yhdenvertaisuus

EU:n perusoikeuskirja, YK:n
vammaisyleissopimus, Suomen perustuslaki,
yhdenvertaisuuslaki

Kestävä kehitys

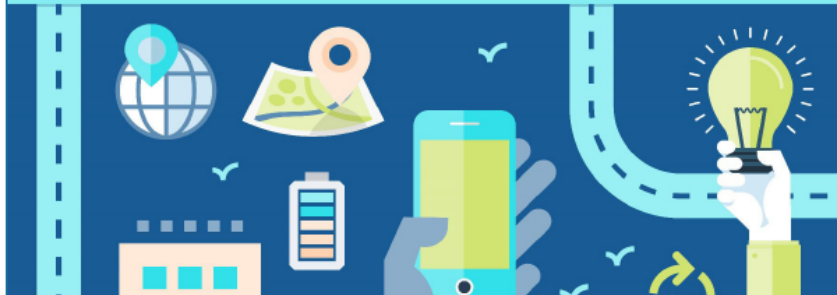
Unionin ympäristöpolitiikka ja -säännökset,
YK:n agenda 2030, Pariisin sopimus, DNSH-
periaate, Suomen ympäristönsuojelun
lainsäädäntö

Muista myös Itämeristrategia!

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027

EU:n alue- ja rakennepoliitiikan ohjelma

27.4.2023

Horizontaaliset periaatteet rakennerahastoissa

- Noudattamisvelvollisuus koskee kaikkia tuensaajia eli kaikkien hankkeiden tulee huomioida horizontaaliset periaatteet toiminnassaan
- Horizontaalisen periaatteen edistäminen voi olla hankkeen keskeisenä kehittämissisältönä
- Horizontaaliset periaatteet sisältyvät erityistavoitteiden erityisiin valintaperusteisiin

Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys

1. Sukupuolten tasa-arvo

Kaikilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja kohtelu riippumatta sukupuolesta

- Sukupuolten tasa-arvo voi olla joko hankkeen päätavoite tai valtavirtaistettu osaksi toimintaa
- Toimintaa ja toimintamalleja tulee arvioida tasa-arvon kannalta
- Varmistettava, ettei hankeen toiminnalla ole eriarvoisuutta lisääviä vaikutuksia

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisella tarkoitetaan sitä, että hankkeen toimintamallien vaikutusta arvioidaan sukupuolten tasa-arvon kannalta. Valtavirtaistamisen tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja poistaa sukupuolesta johtuvaa syrjintää.

2. Yhdenvertaisuus

Kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet ja kaikki ovat tasavertaisia

- Turvalliset työolot
- Syrjintäkielto voimassa
- Vammaisten henkilöiden sopeutuminen yhteiskuntaan huomioitu
- Henkilötietojen suojan toteutuminen

Huomioi myös YK:n vammaisyleissopimus

YK:n vammaisyleissopimuksen tavoitteena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, edistää ja suojella näitä oikeuksia ja vapauksia sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista.

Henkilötietojen suojan toteutuminen?

- GDPR ja tietosuojalaki ohjaavat kaikkea henkilötietojen käsittelyä hankkeissa.
- Vain tarpeellisia tietoja kerätään ja säilytetään vain niin kauan kuin on välttämätöntä.
- Osallistujien yksityisyys turvataan – tiedot säilytetään luottamuksellisesti ja turvallisesti.
- Osallistujille kerrotaan heidän oikeuksistaan (tarkastaminen, korjaus, rajoittaminen).

3. Kestävä kehitys

Toimintatapa, joka varmistaa hyvän elämän nyt ja tulevaisuudessa sekä ihmisille että luonnolle

- Kestävän kehityksen sosiaaliset, ekologiset, kulttuuriset ja taloudelliset tavoitteet
- Tunnistetaan ja arvioidaan hanketoiminnan kokonaisvaikutukset ympäristöön, ilmastoon ja ihmisten hyvinvointiin

Ekologinen kestävyys

luonnonvarat, ilmastonmuutos, monimuotoisuus, ympäristövaikutukset

Taloudellinen kestävyys

vähähiilisyys, materiaalit ja jätteet, uusiutuva energia, paikallinen elinkeinorakenne, aineettomat tuotteet ja palvelut, liikenne

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

kulttuuriperintö ja ympäristörakenne, demokratia ja osallisuus, ympäristöosaaminen

YHTEISKUNNALLISTEN
YRITYSTEN
OSAAMISKESKUS

Yhteiskunnallisten yritysten
liiketoimintaedellytysten parantaminen
-koordinaatiohanke

Euroopan unionin
osarahoittama

Suunnittelusta raportointiin

Huomioi horisontaaliset periaatteet jo hakemusvaiheessa

- Edistääkö hanke horisontaalisia periaatteita päätavoitteenaan vai noudattaako niitä toiminnassaan?
- Miten horisontaaliset periaatteet huomioidaan eri toimenpiteissä?

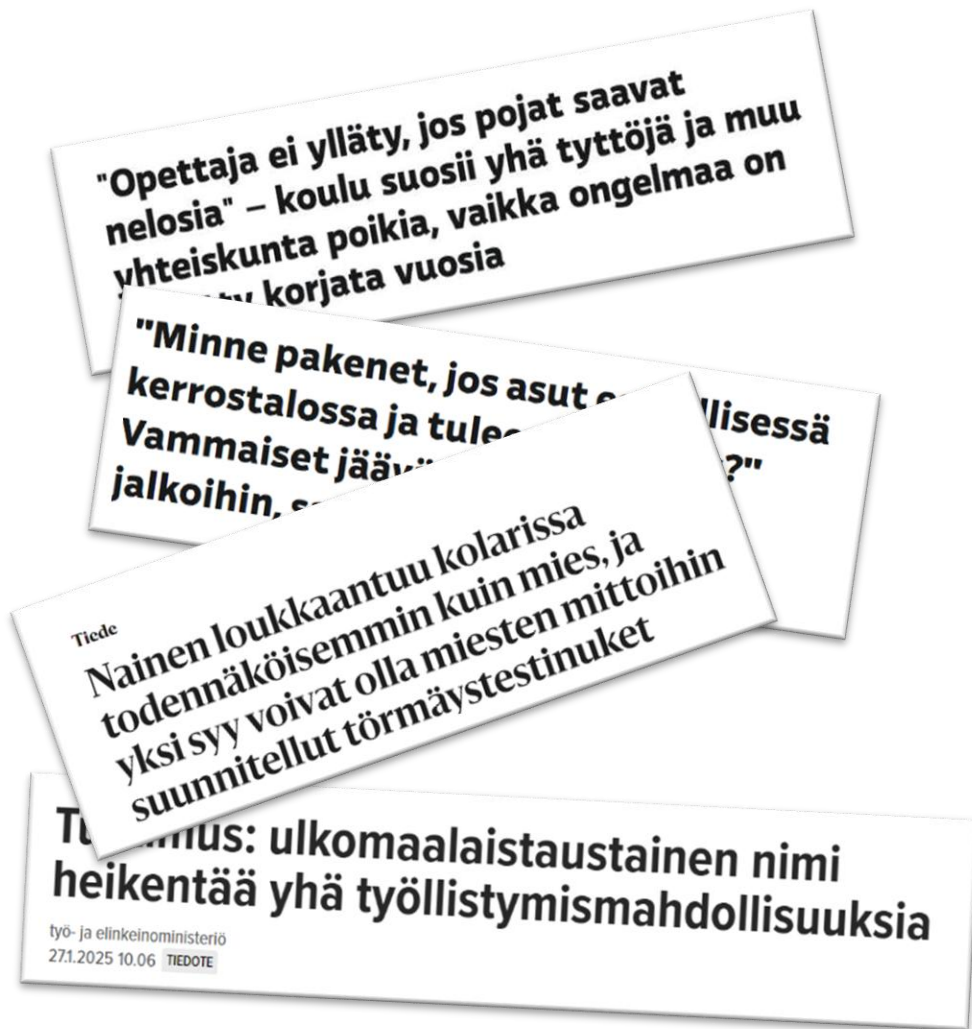
Ideapaperi hankesuunnitteluun

Kohderyhmät Kenen tilannetta pyritään ensisijaisesti parantamaan? Miten kohderyhmä ohjautuu hankkeen toimintaan ja miten heidät sitoutetaan siihen? Mitkä ovat välilliset kohderyhmät, jotka hyötävät epäsuorasti hankkeen toiminnasta ja tuloksista?	Hankkeen tarve Miksi hanke tarvitaan? Mitä ongelmia se toimintaympäristössään ratkaisee? Miten tarve hankkeelle on todettu?	Toimenpiteet Millä konkreettisilla keinoilla tavoitteet saavutetaan? Mitä toimintaa hankkeella on?
Tavoite Mikä muutos hankkeen toimenpiteillä halutaan saada aikaan? Millaisilla mittareilla tavoitteiden toteutumista seurataan?		Tulokset Millaisia konkreettisia tuloksia hankkeen toimenpiteillä saavutetaan? Miten tulokset todennetaan? Mitä konkreettisia asioita hankkeessa tuotetaan?
Resurssit ja budjettiarvio Minkälaisia kustannuksia hankkeessa syntyy? Minkälaisia henkilöstöresursseja hankkeen toteuttaminen edellyttää organisaatioltasi/kumppaneilta? Mitä on hankkeedeesi sopiva rahoitusväline?	Osaaminen ja kumppanuudet Millaista asiantuntemusta hankkeen toteuttamiseksi tarvitaan? Millaista osaamista omalla organisaatiolla on? Mitkä organisaatiot voisivat tuoda tarvittavaa osaamista?	Yhteiskunnallinen vaikuttavuus Miten hanke liittyy esimerkiksi käynnissä oleviin ja päättyneisiin hankkeisiin? Mitä yhtymäpintoja sillä on eri strategioihin (esim. maakuntaohjelma, yhteiskunnallisten yritysten strategia)?
Toiminnan juurruttaminen & tulosten hyödyntäminen Miten toiminta jatkuu hankkeen päättyttyä ja miten kokemuksia hyödynnetään? Miten tietoa tuloksista levitetään?		Vastaaminen hakuilmoitukseen Vastaako hanke hakuilmoitukseen ja sen sisältöihin? Miten horisontaaliset periaatteet huomioidaan?

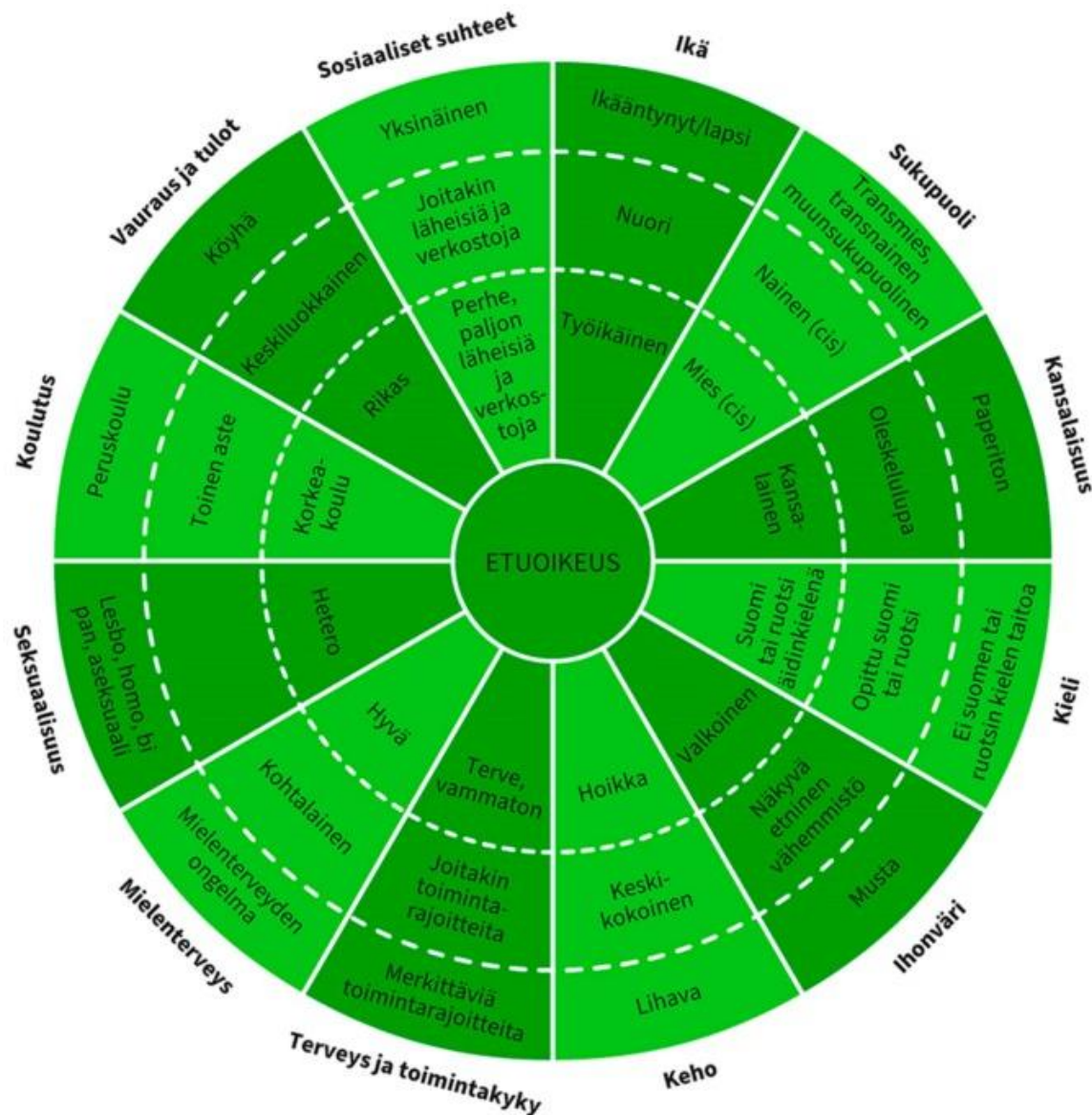
Hankesuunnittelu

Kirjaa horisontaalisiin periaatteisiin liittyvät tavoitteet ja konkreettiset toimet sekä suunnitelma siitä, miten tavoitteita ja toimia seurataan.

Aina ihmisten välisiä eroja, risteäviä tekijöitä tai ympäristövaikutuksia ei ole helppo tunnistaa. Ne kuitenkin vaikuttavat siihen, miten hanke onnistuu.

- Hyödynnä suunnittelussa kokemusta ja tietoa: kokemusasiantuntijuus, asiantuntijatieto, yhteinen ideointi
- Horisontaalisten periaatteiden huomiointi tekee toiminnasta laadukkaampaa ja vaikuttavampaa!

Apukysymyksiä hankkeita suunnitteleville tai raportoiville

Tieto

Onko tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen tai kestävään kehitykseen liittyvää tietoa hyödynnetty? Mitä voidaan todentaa tilasto- tai tutkimustiedolla? Mistä ei löydy tietoa tai tuotetaanko hankkeessa uutta tietoa?

Osallistujat ja osallisuus

Mikä on eri sukupuolten ja väestöryhmien osuus kohderyhmässä? Onko risteävät tekijät huomioitu? Ovatko hankkeen kohderyhmät ja osallistujat edustettuina vaiheissa (mm. suunnittelu, ohjausryhmä)?

Toimintaympäristö

Onko hankkeen fyysinen ja sosiaalinen toimintaympäristö huomioitu, esim. sukupuolistereotypiat, esteettömyys, saavutettavuus, osallistujien erityistarpeet?

Toiminta ja tavoitteet

Onko toiminta kestävä kehityksen periaatteiden mukaista? Onko hankkeen toiminnalla vaikutuksia esimerkiksi eri sukupuoliin, eri väestöryhmiin, hyvinvointiin tai ympäristön tilaan? Millaisin toimenpitein vaikutukset saadaan aikaan?

Henkilöstön osaaminen

Onko henkilöstöllä osaamista tai saako henkilöstö koulutusta horisontaalisista periaatteista?

Mittaaminen ja arviointi

Mitataanko vaikutuksia? Muutetaanko toimintaa arvioinnin perusteella?

Seuranta ja arviointi

- Horisontaalisten periaatteiden toteutumista seurataan hankkeen seurantaraporteissa.
- Hakemukseen kirjattujen asioiden toteutumista arvioidaan ja kuvataan loppuraportissa.
- Miten hanke on toteuttanut hakemuksessa esitetyt horisontaaliset periaatteet ja miten toteutus on onnistunut?
- Keskity hankkeen tai toteutusvaiheen kannalta olennaisiin asioihin!

Horisontaalinen periaate raportoinnissa	Näin ei ✗	Näin kyllä ja hankettasi koskien laajemmin, olennaiseen keskittyen ✓
Sukupuolten tasa-arvo	"Kohdellaan kaikkia tasa-arvoisesti sukupuolesta riippumatta."	70 % kohderyhmästä on naisia. Koulutus huomioi osa-aikatyössä olevien ja perhevapaalta palaavien tarpeet. Raportoidaan sukupuolijakauma.
Yhdenvertaisuus ja esteettömyys	"Noudatetaan yhdenvertaisuuslakia."	Tapahtumat ovat esteettömissä tiloissa, verkkokoulutukset saavutettavia. Palautetta kerätään eritaustaisilta osallistujilta eri menetelmillä. Työskentelyolosuhteet ovat syrjimättömät.
Kestävä kehitys (DNSH)	"Ei haittaa ympäristölle."	Suositaan etäosallistumista ja minimoidaan matkustus. Materiaalit digitaalisia, painotuotteet ympäristöystävällisiä. DNSH-periaate huomioitu.
Perusoikeudet	"Huomioidaan perusoikeuskirja."	Työntekijöille varmistetaan turvalliset työolosuhteet ja perehdytys. Tietosuoja toteutetaan asianmukaisesti.
Itämeren alueen strategia	"Ei liittymäkohtia Itämeren alueeseen."	Tuetaan pk-yritysten vihreää siirtymää ja kilpailukykyä. Tehdään yhteistyötä Ruotsin ja Viron kanssa.

- Kerro konkreettisin esimerkein, miten periaatteita on toteutettu.
- Kerro, miten periaatteet näkyvät käytännön arjessa ja hanketyössä.
- Kerro, miten periaatteet tukevat hankkeen ydintavoitteen toteutumista.
- Perustele, älä pelkästään kirjaa.
- Muista, että kestävä kehitys on muutakin kuin ympäristönäkökulma.
- Tunnista riskit ja toiminnan mahdolliset negatiiviset vaikutukset.
- Ole rehellinen ja realistinen!

Yhteiskunnallisten yritysten
liiketoimintaedellytysten parantaminen
-koordinaatiohanke

Ideoita ja esimerkkejä

Euroopan unionin
osarahoittama

Horisontaaliset periaatteet

- Eivät ole irrallisia vaatimuksia, vaan läpileikkaavia näkökulmia, jotka integroidaan hankkeen toimintaan.
- Näkyvät hankkeen tavoitteissa, toimenpiteissä, viestinnässä ja raportoinnissa.
- Kaikki horisontaaliset periaatteet on huomioitava hankkeissa vähintään perustasolla.
- Kaikkia periaatteita ei tarvitse aktiivisesti edistää samalla painolla.
- Jonkin periaatteen erityinen korostaminen voi vahvistaa hankkeen vaikuttavuutta ja kilpailukykyä rahoitushaussa.

Hankeidea: Nuorten työllistymisen tukeminen

- **Yhdenvertaisuus:** myös erityistä tukea tarvitsevat nuoret pääsevät mukaan.
- **Sukupuolten tasa-arvo:** koulutus- ja ammattialojen segregaaation purku.
- **Ekologinen kestävyys:** työpajatoiminta sisältää kestävän kehityksen teemoja (esim. kiertotalous).
- **DNSH:** tilat ja hankinnat järjestetään niin, ettei toiminta aiheuta merkittävää ympäristöhaittaa.
- **Mitä muuta?**

Ideoita sukupuolinäkökulman huomioimiseen

Tasa-arvokartoitus. Suunnitteluvaiheessa tai hankkeen alussa tehtiin pienimuotoinen tasa-arvoanalyysi: ketkä osallistuvat ja millaisia rooleja eri sukupuolet hankkeessa saavat? Pitäisikö jotain muuttaa?

Roolimallityöpajat. Työelämästä kutsuttiin mukaan eri sukupuolisia esikuvia, jotka auttoivat murtamaan stereotypioita, esim. mies-lähihoitaja tai naispuolinen rakennusmestari.

Sukupuolitietoinen viestintä. Käytä viestinnässä inklusiivista ja sukupuolisensitiivistä kieltä, ja hyödynnä tasa-arvoa edistäviä kuvapankkeja.

Häirintävapaa tila. On hyvä laatia selkeä ohjeistus ja viestiä siitä, että kaikki hankkeen tilaisuudet ja toiminnot ovat häirinnästä vapaita.

Sukupuolisilmälasit käyttöön!

Ideoita yhdenvertaisuuden huomioimiseen

Neuvonantajaryhmä. Hankkeen sisällä perustettiin pieni, moninainen ryhmä, joka arvioi hankkeen toimintaa ja antoi palautetta. Ryhmän jäseniä voi olla myös esim. ohjausryhmässä.

Selkokieelisyyys ja kieliversiot. Tuota viestintämateriaaleja selkokielellä, kuvallisesti tai useilla kielillä – myös videot voivat olla tehokkaita.

Saavutettavuus. Tarjoa hanketoiminnassa mahdollisuus tulkkauksiin. Varmista tilojen esteettömyys ja toiminnan saavutettavuus.

Joustavat osallistumismahdollisuudet. Mahdollista yksilölliset osallistumistavat, vahvista toimijuutta ja vertaisyhteisön tukea osallistujille.

Esimerkkejä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmista

Työikäisillä hankkeen osallistujilla voi olla hoivavastuita, jotka vaikeuttavat osallistumista.

Kotona lasta hoitavien äitien työllistymistä tukeva hanke tarjosi äideille työllisyysvalmennusta ja lapsille avointa varhaiskasvatusta viereisessä tilassa.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset voivat pelätä syrjintää palveluissa.

Nuorille suunnatun hankkeen toiminnassa otettiin käyttöön turvallisemman tilan periaatteet ja häirintäyhdyshenkilöt. Osa wc-tiloista muutettiin sukupuolineutraaleiksi, ja tiloihin kiinnitettiin sateenkaariliput. Hankehenkilöstölle tilattiin koulutus sateenkaarinuorten kohtaamiseen.

Viestinnässä käytetty kieli voi olla liian monimutkaista ja kuvitus voi olla yksipuolista.

Suomeen muuttaneiden miesten työllistymistä naisenemmistöiselle hoiva-alalle tukevassa hankkeessa kiinnitettiin huomiota sukupuolitietoiseen viestintään. Lisäksi hankkeessa otettiin käyttöön kielitietoinen työskentely.

Ideoita taloudellisen kestävyys huomioimiseen

Taloudellinen kestävyys = pitkäjänteinen kilpailukyky, hyvinvointi ja resurssiviisaus.

Valmennusta vastuullisuuteen. Mikroyrityksille räätälöity vastuullisuuskoulutus vahvisti niiden kilpailukykyä ja resilienssiä taloudellisesti vaikeina aikoina.

Työkyky. Työkykyjohtamisen systemaattinen kehittäminen vähensi rakennusalan yrityksen sairauspoissaoloja ja paransi tuottavuutta.

Elinvoima. Hanke tuki paikallisten yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä, lisäsi kiertotalousosaamista ja työllistymismahdollisuuksia sekä alueen elinvoimaa.

Ideoita ekologisen kestävyys huomioimiseen

Ekologinen kestävyys = ilmastonmuutoksen hillintä, kiertotalous ja arjen vastuullisuus.

Laaja näkökulma. Hankkeessa otettiin ekologinen kestävyys strategiseksi periaatteeksi kaikkeen aluekehitystyöhön. Päätöksenteossa huomioitiin sekä ympäristön että sosiaalinen kestävyys.

Osaaminen. Hankkeen aikana mukana olleille yrityksille järjestettiin koulutusta jätteiden vähentämisestä ja materiaalitehokkuudesta.

Arkiset teot. Ruokakasvatus ja arjenhallinta vahvistivat nuorten kykyä tehdä ympäristöystävällisiä valintoja, vähensivät hävikkiä ja tukivat kestävä elämäntapaa.

Ideoita sosiaalisen kestävyys huomioimiseen

Sosiaalinen kestävyys = osallisuus, yhdenvertaisuus ja yhteisön voimavarat.

Yhteisöt. Tarjoa osallistujille yhteisöllisen tuen ja osallistumisen eri muotoja: ryhmäohjaus, vertaismentorointi, vapaaehtoisuus, avoimet tilat.

Taustat ja tavat. Aineelliset ja aineettomat arvot ja taidot vahvistavat identiteettiä, tuovat jatkuvuutta ja turvaa, edistävät yhteisöjen moninaisuutta ja tukevat hyvinvointia.

Työote. Millainen työskentelytapa tukee osallistujia ja hankkeen työntekijöitä: asiakaslähtöinen, osallistava, sukupuolitietoinen, digitaalinen, valmentava, ekososiaalinen...

Yhteiskunnallisten yritysten
liiketoimintaedellytysten parantaminen
-koordinaatiohanke

yyo.fi

Euroopan unionin
osarahoittama